
Velikonoce jako nejvýznamnější křesťanský svátek

Velikonoce jako nejvýznamnější křesťanský svátek

Velikonoce představují pro křesťany nejvýznamnější církevní svátky. Jsou oslavou zmrtvýchvstání Krista po jeho ukřižování. Se svátkem jeho narození, které se slaví o Vánocích, představují hlavní osu liturgického roku. Noc, kdy Kristus zázračně vstal z mrtvých, se začala označovat jako Velká noc, noc největšího tajemství a odtud název Velikonoce. Tento křesťanský svátek navázal na významný den židovského kalendáře, tzv. pesach, jenž byl památkou vysvobození Židů z egyptského zajetí.

Velikonoce jsou zároveň svátky prvního jarního úplňku, navazující na dny slunovratové a rovnodenní, v minulosti spojené zejména se zahájením nezákladnějších zemědělských prací: setbou a výhonem dobytka na pastvu. Velikonoce reprezentují svátky jarního novoročí, tedy počátek nového vegetačního roku. S tímto přelomovým obdobím roku souvisela celá řada obyčejů, zvyků a magických praktik, spjatých s jarní zelení, vodou, ohněm, vejcem, ale i jinými, jejichž cílem bylo zajistit nejen dobrou úrodu, ale i pevné zdraví a vůbec úspěch veškerého konání člověka. Velikonoce proto mají i z tohoto hlediska /zvykoslovného/ zcela mimořádný význam.

Hlavnímu velikonočnímu svátku Božímu hod velikonočnímu, slavenému první neděli po prvním jarním úplňku, předchází šest postních nedělí /1. Invocabit, 2. Reminiscere, 3. Oculi, 4. Laetare, 5. Judica, 6. Palmorum / a Pašijový (Velký, Svatý) týden, začínající Květnou nedělí a trvající až do Vzkříšení Páně, t. j. Božího hodu velikonočního. Ten je slaven jako vigílie, tedy předvečer. Název Pašijový získal od pašijí, zpráv evangelistů o utrpení Páně. V tomto týdnu jsou nejdůležitější tři dny – Velký pátek, Bílá sobota a Boží hod neboli neděle zmrtvýchvstání /tzv. posvátní třídění/.

Velikonoce, jako ostatně i jiné svátky, představují synkretický jev, t. j. prolínání několika různorodých sfér duchovního života a jejich reálné vyústění do chování lidí, do různých obřadních úkonů. Příkladem může být právě Velký pátek. Na jedné straně svatá zpověď, přísný půst, účast na bohoslužbách, na straně druhé předkřesťanské praktiky jítřící sílu země, vody a ohně a zvyky spjaté s těmito přírodními silami. Bílá sobota – představuje velkou noční slavnost, protože Boží hod velikonoční je slaven jako vigílie (bdění na modlitbách). Liturgické svěcení ohně a vody. Lidové zvyky spjaté s ohněm.

Boží hod velikonoční (Velikonoční neděle) představuje hlavní svátek a zároveň střed církevního roku. Je hlavním pohyblivým svátkem (lunárním), od něhož se všechny ostatní (pohyblivé) odvozují. Toho dne se při ranní mši světily (světí) potraviny (chleba, mazance, nádivka, vejce, víno aj.).

Velikonoční pondělí je z hlediska zvykoslovného nejvýznamnějším dnem. K tomuto dni se neváží žádné liturgické úkony. Byl (je) spojen především s pomlázkou, v různých oblastech různě nazývanou (mrskačka, dynovačka, šmirgus aj.). Nejdůležitější součástí velikonočních dnů byla červená vajíčka, čili kraslice, bez nichž byly (a dosud jsou) Velikonoce zcela nemyslitelné a to i tam, kde ostatní zvyky už zcela zanikly.

PhDr. Jaroslava Krupková, CSc., Ústav etnologie, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Literatura:

Frazer J. G., Zlatá ratolest, Praha 1994

Langhammerová J., Lidové zvyky, Lidové noviny, Praha 2004

Václavík A., Výroční obyčeje a lidové umění, ČSAV, Praha 1959

Vondruška V., Církevní rok a lidové obyčeje, Dona, České Budějovice 1991

Vondrušková A., České zvyky a obyčeje, Albatros, Praha 2004

Zíbrt Č., Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy prstonárodní, Vilímek, Praha 1889